

Blad

September 2023
74

Uitgave van KNNV afdeling Alkmaar – Den Helder
en IVN Noord-Kennemerland

KNNV

Alkmaar-Den Helder

Noord-Kennemerland

SLIJMZWAMMEN

(MYXOMYCETEN)

Inhoud Blad

Van de hoofdredacteur	3
Johan Bos, voorzitter KNNV	4
Gemeen (25)	5
Asperges in het duin	6
De Gewone smeerwortel	8
Nieuws van het PWN	10
Graafschappen in de Achterhoek	11
Slijmzwammen (myxomyceten)	14
Herkennen (1)	17
Vlinderdag IVN-NKL en PWN 2023	18
Alledaagse vlinders	21
Verweven leven	22
Bibliotheek	24
Agenda, Lezex	24
Activiteiten Den Helder	27
Strandwerkgroep KNNV	28
Paddenstoelenwerkgroep	29
Maandelijks IVN wandelactiviteiten en excursies	30
Gegevens KNNV – en IVN werkgroepen	31
Nieuwe leden IVN en KNNV	31
Achterblad	32

Blad is een gezamenlijke uitgave van KNNV afd. Alkmaar – Den Helder en IVN Noord-Kennemerland. ISSN 2210/416X

Redactie:

Ger Augustus   hoofdredacteur 072 5622259 06 40940692
Marjolein Boersma
Wim de Groot
René Glas
Keat Kho (vormgeving, keatkho@gmail.com)

Uiterste inzenddatum voor Blad nr 75: 15 oktober 2023.

Te late inzendingen worden mogelijk niet geplaatst!

Tekst aanleveren als **Word document**. **PDF bestanden worden niet geplaatst. Maximale lengte circa 1000 woorden. Langere verhalen alleen na overleg met de redactie.**

Foto's **altijd apart** als jpg bestand opsturen (lieft meer dan 1.0 Mb). Geef ze een **naam** die als ondertitel gebruikt kan worden. Tenzij anders vermeld, zijn de foto's van de auteur.

Alles naar: redactiebladivnknnv@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor stukken in te korten, te redigeren (bij ingrijpende veranderingen in overleg met de auteur) of te weigeren.

Foto voorblad: Wim de Groot

foto van de woudaap vanuit schuilhut gemaakt in Bulgarije.

Van de hoofdredacteur

De herfst breekt weer aan en de dagen worden korter waar de nachten langer worden. De redactie stelt vier keer per jaar een Blad samen, waarvoor hoofdzakelijk leden van beide natuurverenigingen hun teksten aanbieden. De uiterlijke datum voor het inleveren van kopij is de vijftiende van de maand oktober, januari, april en juli. Anders gezegd, dat is ongeveer een maand na het verschijnen van Blad. En Blad verschijnt in de wintermaand, de lentemaand, de zomermaand en de herfstmaand.

De redactie is niet proactief bezig Blad te vullen met eigen schrijfsels. Die zouden dan moeten komen van Wim de Groot en mij. De redactie wacht graag artikelen van alle leden in. Foto's zijn trouwens ook altijd welkom. De deadline is de vijftiende van de maand. De laatste tijd gebeurt het regelmatig dat rond die datum de mailbox maar mager gevuld is. Wij zoeken dan naarstig naar enkele bereidwillige leden om met vlotte pen in korte tijd iets te schrijven. Op die manier lukt het aardig Blad toch nog goed gevuld te krijgen.

Een praktisch voorbeeld: het is vandaag 20 juli. Er is één artikel binnen, de twee onderdelen van Ruud Costers, Gemeen en Alledaagse vlinders, zijn altijd op tijd binnen. Drie auteurs hebben gevraagd tot wanneer zij de kopij kunnen inleveren. Streng heb ik hun verteld dat het tot en met zondag 23 juli kan.

Je hoeft ook niet tot de vijftiende te wachten. Kopij kan altijd worden inge-

leverd. De mailbox staat het hele jaar hongerig naar teksten wijd open.

Tussen het moment van inleveren van kopij en het ontvangen van Blad zit dan ongeveer twee maanden. Alle teksten worden grondig gelezen en nog eens gelezen. Spelling en zinsbouw worden waar nodig verbeterd. Foto's worden gekeurd en worden eventueel knapper gemaakt. En wat online op papier staat moet in het jasje van een magazine worden gestoken. Dat is werk voor vormgever Keat, die werkelijk onmogelijke zaken mogelijk kan maken. Als hij klaar is wordt alles nog eens letter voor letter, punt voor punt bekeken. En pas als we 100% tevreden zijn gaat het naar de drukker.

We krijgen de complimenten van de drukker. Het komt bijna niet voor dat de drukker om veranderingen vraagt. Nee, ons Blad in de maak kan zo tussen de persen door.

PostNL komt in het spel: levert Blad af bij Marina in Bergen, die samen met levensgezellin Riekje, de adresstickers op Blad past. O ja, adreswijzigingen moet u gewoon doorgeven aan de vereniging. PostNL komt weer in het spel, haalt de Bladen op, verwerkt ze in het sorteercentrum en als het allemaal goed gaat, zorgt de postbode voor uw Blad, zodat het door de brievenbus glijdt.

Ik wil niet ijdel worden en naast mijn schoenen van trots gaan lopen: wij krijgen vaak complimenten. Artikelen uit Blad worden ook nog weleens overgenomen in andere natuurbladen!

Ik ben in naam hoofdredacteur. Je kunt ook zeggen dat ik de regelneef ben. Toch moet u weten dat Blad tot stand komt door collectieve samenwerking:

Ger verwerkt de post, Wim en Ger bekijken de binnengekomen artikelen met grote ogen, Rene levert soms foto's wanneer hierom wordt gevraagd. Marjolein verwerkt alle gegevens van de laatste vier pagina's: nieuws van de verenigingen. Bovendien zorgt Marjolein voor de adresstickers. Keat maakt de opzet van Blad klaar voor de drukker en na akkoord van de gehele redactie gaat de definitieve versie naar de drukkerij.

Na dit alles wens ik u veel leesgenot.

Laat ik hier ook nog wijzen op de mogelijkheden lezingen bij te wonen. Die lezingen worden aangekondigd in de nieuwsbrieven van de verenigingen en iets verderop in Blad (zie Lezex). Ook daar wordt veel werk voor verzet en leden van beide verenigingen zijn van harte welkom!

GEMEEN (25)

23 november 2022: Jan Boshamer bij de KNNV. Leuk, dacht ik. Jan heeft altijd een goed verhaal over vleermuizen. Dus ik sprong op de fiets, niet wetende wat mij te wachten stond.

Tijdens dit soort bijeenkomsten zijn er altijd bekenden. Praatje hier, praatje daar. Gezellig. Tot ik ineens oog in oog stond met KNNV-voorzitter Ruud Maarschall. Hij moest heel even nadenken. Ja, het was lang geleden dat we elkaar – ‘ergens in het veld’ – tegen het lijf waren gelopen. Nadat we dat raadsel hadden opgelost veranderde er iets. Zijn ogen leken ineens te glimmen en hij begon zachtjes te mompelen.

‘Hmmm, Johan Bos? Ex-voorzitter van de Alkmaarse Vogelwerkgroep? Voorzitter van stichting Red de Hout?’

Als naïef bezoeker was ik mij van geen enkel direct gevaar bewust. Maar toen, totaal onverwacht, sloeg hij even listig als charmant toe met die ene, moeilijk te ontwijken vraag.

‘Is het niets voor jou...?’

Kansloos staarde ik Ruud in de ogen. Had het lot mij onverhoeds verschalkt? Tja, er is waarschijnlijk geen andere conclusie mogelijk.

Inmiddels weet u via deze licht ironische omweg al een paar dingen van mij. Ter introductie voeg ik er nog wat aan toe. Mijn journalistieke loopbaan begon in 1980 bij het Noordhollands Dagblad en duurde tot het jaar 2000.

Als laatste in de functie van teamchef eindredactie. Ik ben weggegaan omdat ik de kwaliteitserosie van die krant niet langer kon verdragen.

Bovendien: mijn passie voor zowel natuur als taal kon ik bij het dagblad niet kwijt. Dat lukte wel in mijn al eerder opgerichte communicatieadviesbureau. Zo schreef ik voor Staatsbosbeheer in 1999 het boek ‘De Schoorlse Duinen’ en dat leidde een paar jaar later tot een opdracht van EcoMare, in de vorm van het boek ‘Zeehond en Waddenzee, van knuppelen tot knuffelen’.

Voor de KNNV Uitgeverij maakte ik het boek ‘Vogels voor elke dag’, samen met illustrator Frits-Jan Maas. Frits en ik hebben ons in de loop der jaren vooral gemanifesteerd als producent van informatiepanelen. Mooi werk, omdat we vaak legaal wat technische buitendagen konden inlassen met de lokale boswachters. De verrekijker en telescoop gingen vanzelfsprekend altijd mee.

Andere boeken van mijn hand zijn ‘Alkmaar heeft vleugels’ (met Miranda Zutt voor de VWG Alkmaar) en de eco-thriller ‘Refugium’. Opdat ik mij niet verveel schrijf en produceer ik ook nog muziek voor mijn band Funky Jabber...

Hoe moet het nu verder met mij bij de KNNV? Ja, dat is nog ongewis. Een ding heb ik al wel ontdekt: we hebben een geweldig bestuur en alles loopt op rolletjes.

Mijn eerste, voorzichtige daad was het idee een Bioblitz te houden bij volkstuinvereniging De Kromme Sloot in Alkmaar. Dat viel gelukkig in goede aarde en we zijn er – onder regie van Pieter Korstanje – druk mee. De verdere toekomst is – zoals altijd – ongewis. Het lot kan je bespringen, zoals met deze voorzittersfunctie, en wat mij betreft maakt dat het leven aantrekkelijk.

Ruud, bedankt voor alles! Ik zal mijn best doen, maar het zijn grote schoenen om te vullen.

Johan Bos

Test je soortenkennis met het op naam brengen van de afgebeelde soorten. De namen hebben iets gemeen. Met het herkennen van twee soorten heb je een overeenkomst die kan helpen bij het op naam brengen van een mogelijk lastiger derde soort. De volledige oplossing bestaat uit de drie soortnamen én hun gemeenschap. Deze laatste zou in deze jubileum-aflevering wel eens voor hoofdbrekens kunnen zorgen. Mijn foto's zijn in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal gemaakt. Wil je uiterlijk 10 oktober je oplossing mailen naar ruudcosters27@gmail.com

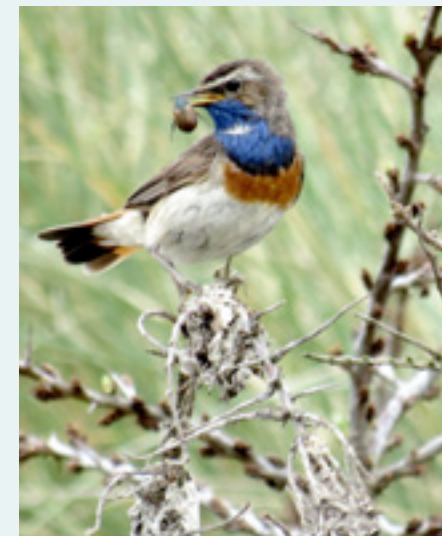

foto 1

foto 2

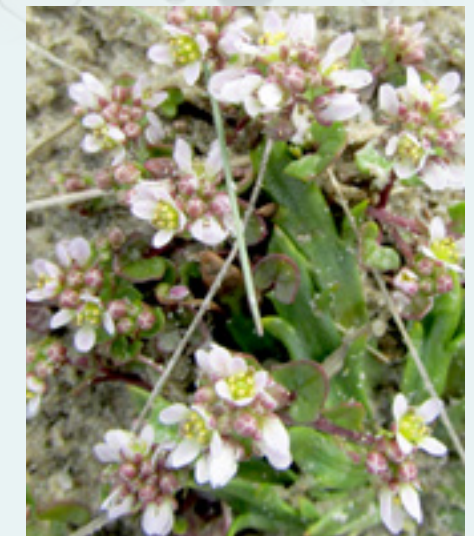

foto 3

De correcte inzendingen van Gemeen 24 kwamen van Tom Damm, Freek Kalsbeek, Jan Verkaik, Peter de Zwart, Marja Apeldoorn, Mieke Pol, Rina Klous & Jacos Jes, Henk Schipper, Ada Klaij, Loes de Geus, Marian van der Laan en Mart van Zweeden.

Op de foto's stonden rouwkwikstaart, zilverschildzaad en zwavelzwam. Omdat de rouwkwikstaart een ondersoort is van de witte kwikstaart is witte kwikstaart ook correct.

De overeenkomst 'scheikundig element' (hydrargyrum, argentum en sulfur) was aanleiding voor een aantal reacties die ik de lezer niet wil onthouden.

- Een element uit het periodiek systeem dat alleen bij de zwavelzwam (*L. sulphureus*) ook in de wetenschappelijke naam zit (Tom Damm).
- Kwik, zwavel en zilver zijn sulfozouten. Dat zijn mineralen waartoe de metalen kwik en zilver behoren, maar ook het niet-metaal zwavel (Freek Kalsbeek).
- Zojuist teruggekeerd van een verkwikkende vakantie in IJsland, waar het zwavel in het geothermische water onze zilveren sieraden deed verkleuren. Deze scheikundige elementen waren al bekend bij de oude alchemisten (Mart van Zweeden).

Tekst Evert Maarschall

ASPERGES IN HET DUIN

Al jaren ga ik op een vaste ochtend wekelijks op stap met twee vrienden, ook lid van de KNNV Alkmaar-Den Helder, waarbij we meestal het duin in gaan. Welk deel van de duinen we bezoeken wordt pas op het moment van vertrek bepaald en is afhankelijk van wat we ergens verwachten te zien. Elk jaar bezoeken we het duingebied rond Wijk aan Zee vanwege de bijzonder rijke flora aldaar. Hieronder het verslag van wat wij tegenkwamen in een duinvallei bij Wijk aan Zee.

Op donderdag 22 juni bezoeken we de Dorpsduinen, gelegen aan de noordkant van de dorpskern. Van het enorme (gratis) parkeerterrein loopt een toegangspadje het gebied in dat direct aansluit op het zeeduin en opvalt door de rijk begroeide duinhellingen. Als eerste treffen we de massaal bloeiende *heksenmelk* die zich uitstekend weet te handhaven tussen de aangenaam geurende *rimpelroos*. Eenmaal afgedaald valt ons op hoe kaal het is op de laag gelegen stukken met meer zand dan begroeiing. Gelukkig zijn er ook soorten die zich hier juist thuis lijken te voelen zoals de *Blauwe zeedistel*, die hier massaal aanwezig is en van laag tot hoog tegen het zeeduin op groeit. Zowel de bladeren als de bloemen van de planten vallen op door de speciale blauwe tint. Niet minder opvallend zijn hier de bloemkleuren van de *ossentong* in allerlei schakeringen paars, roze, lichtblauw en wit. Veel minder opvallend, maar heel karakteristiek voor dit type duinlandschap, en hier algemeen, zijn de drie soorten silene: de *nachtsilene*, de *oorsilene* en de *kegelsilene*. Wat verder het gebied in krijgen we ook het *hondskruid* in beeld. Het is een zeldzame orchidee die het rond Wijk aan Zee erg goed doet, soms in grote aantallen. Het orchideetje is gemakkelijk herkenbaar door zowel de kegelvorm als de rode kleur van de bloeiwijze. Na wat enkelingen worden we verwend met een grote groep bloeiende exemplaren op een steile noordhelling. We treffen het dat we de kortdurende bloei van de *zeewinde* meemaken; de bloemen zijn opvallend veel groter dan die van gewone akkerwinde, zachtroze gestreept en de bladeren zijn opvallend dik. Verder gaat de wandeling over het geaccidenteerde terrein, waarbij we en passant nog de *Stinkende ballote*, een vrij zeldzame lipbloemige met een sterke geur tegenkomen, en de *boksdooorn*, een struik met kleine lichtpaarse bloempjes, oorspronkelijk

uit China, die zich hier thuis voelt in het kalkrijke stuivend zand. Wanneer we het hoogste punt van de wandeling bereiken genieten van een indrukwekkend uitzicht over de diverse duintoppen en hellingen.

Gelukkig let één van ons ook op wat er direct naast het pad groeit: hé, wat merkwaardig, een asperge die helemaal tegen de grond gedrukt lijkt. Door de harde wind? Dat kan de oorzaak niet zijn, want dit is niet het enige exemplaar dat plat tegen de grond groeit. Het blijkt dat we hier te maken met de *Liggende asperge*, een soort die we ooit wel eens bij eerdere excursies in de duinen rond Wijk aan Zee gezien hadden, maar altijd solitair en maar op één plekje. De grote verrassing is dat hier, verspreid over enkele groepen, enkele tientallen exemplaren groeien. Net als bij de gewone asperge, die veel algemener is dan de liggende en ook bewoner van het kalk-

rijke duin, gaat de koolzuurassimilatie, zo lees ik bij Weeda, behalve door de hoofdstengel en de zijtakken ook via de bundels groeiende naaldevormige takjes. Beide soorten behoren tot de Liefefamilie, zijn tweehuizig: de mannelijke en vrouwelijke bloemen gescheiden op verschillende planten. Later in het seizoen vallen de vrouwelijke planten op door de glanzend oranje-rode gekleurde bessen.

Weer thuisgekomen kijk ik in de Atlas van de Nederlandse Flora met daarin de verspreidingskaartjes van zowel de "gewone" asperge als die van de Liggende asperge. Het blijkt dat de asperge in de gehele duinstreek voorkomt, maar de Liggende asperge vrijwel uitsluitend in de duinen ten zuiden van het Noordzeekanaal. Waarom hier een soort scheidslijn voor deze soort lijkt te zijn is mij niet bekend, wel dat dit bij meer soorten voorkomt, zoals bij de duinaveruit en Ruige scheefkelk.

Groepje gewone asperges in hetzelfde duin

De omgebogen stengel, het kenmerk van de zeldzame Liggende asperge

Groep Liggende asperges

De naaldjes in groepjes

DE GEWONE SMEERWORTEL

Ger Augustus

Als ik naar buiten kijk zie ik planten in mijn tuin. Als ik over de weg wandel zie ik planten in de berm. En soms zie ik planten met eetbare vruchten. Mijn toppers zijn de framboos, de bosaardbei, de braam, de tamme kastanje en de walnoot.

Nu zullen mensen eeuwen geleden ook wel van de eetbare planten geplukt hebben. Die kennis is van oud op jong overgegaan.

Tot en met de Middeleeuwen was het antwoord op al deze vragen over planten belangrijke kennis.

Dat teksten over onze planten tot ons zijn gekomen is te danken aan de kloosterlingen en geestelijken die aan de hoven van de toenmalige Europese vorsten verbleven. De benedictijner regel legde sinds de zesde eeuw naast de dagelijkse arbeid het lezen van (Latijnse) geschriften vast. De geestelijken en kloosterlingen kopieerden boeken woord na woord met de hand voor hun eigen bibliotheek.

Boeken over planten waren in de Oudheid en de Middeleeuwen bedoeld voor medicinaal gebruik. Nu weet ik niet of de smeerwortel in die boeken vermeld is. De Grieken wisten al van de geneeskraft van deze plant.

De smeerwortel is een plant uit de familie der ruwbladigen (*Boraginaceae*). De plant kan 50 tot 80 centimeter hoog worden en is overdekt met korte, stugge haartjes. De buitenkant van de wortel is zwart, binnen de zwarte buitenkant wit en zacht. De bloemen vormen een gebogen aar met kleine hangende bloempjes. De bloemkleur is van roomgeel tot paars. De smeer-

wortel bloeit het grootste deel van de zomer.

De inhoud van de wortel wordt uitwendig gebruikt bij kneuzingen, chronische aandoeningen van gewrichten en bij ontstoken spataderen. In historisch opzicht is het gebruik bij gebroken botten bekend.

Voor de mensen met een tuin is het volgende wellicht interessant. Je kunt de plant gebruiken als mulchlaag in je tuin. Het blad verteert relatief snel en verrijkt het bodemleven en de kwaliteit van de grond.

Om te kijken is het volgende wellicht leuk: de Gewone smeerwortel wordt door hommels bezocht, omdat deze een langere tong hebben dan andere bijen. De hommels moeten met hun tong een eindje door de buisbloem om bij de nectar te komen. Maar er zijn ook hommels met een andere tactiek. Zij prikken met hun tong een gaatje onder aan de basis van de bloem om zo een kortere weg naar de nectar te vinden. Als de hommels niet meer aan het werk is kun je zien waar ze de bloem geprikt heeft. Het is een bruin puntje op de bloemkroonbuis.

Is de plant eetbaar, giftig, genezend? Kun je er mee verven? Kun je er kleren van maken? En wie weet wat nog meer.

growth-plant-leaf-bloom-floral-environment-1413736-pxhere.com

nature-plant-meadow-flower-petal-summer-1041434-pxhere.com

NIEUWS VAN HET PWN

Heleen Dekhuijzen

Op 7 juni jl. was er in de Hoep een presentatie van de nieuwe plannen van het PWN rond waterwinning en duinbehoud.

HET PWN STAAT VOOR DRIE GROTE UITDAGINGEN:

- ❖ Het produceren van voldoende en schoon drinkwater voor een groeiende bevolking.
- ❖ Het tegengaan van verzilting.
- ❖ En last but not least de hoogte van de duinen te laten meebewegen met de stijgende zeespiegel om Noord-Holland veilig te houden.

In Heemskerk wordt het drinkwater nu nog vooral gereinigd met chemicaliën. Dat betekent dat daar tankwagens af en aan rijden met bijbehorende vervuiling. Water kan echter nog beter "dieper" gereinigd worden als UV-straling wordt ingezet. Dat kost alleen wel heel veel energie. Daarom wordt er de komende tijd in Heemskerk een grote hoeveelheid zonnepanelen geplaatst, tussen de twee zuiveringsinstallaties van PWN daar. Het eindresultaat van al die inspanningen is dat er straks 20-30% méér schoon drinkwater geproduceerd kan worden.

Verzilting dreigt. De zeewaterspiegel stijgt door de klimaatverandering. Bij langdurige droogte wordt het IJsselmeer door de inlaat van zeewater bij de sluizen brakker. Via Andijk - de waterinlaat van PWN - dreigt dan te veel zout water het duingebied binnen te komen. Daarom wordt bij Andijk gewerkt aan oplossingen om in droge zomers toch voldoende zoetwaterbuffer te hebben.

In de duinen zullen de komende tijd op veel plekken tegelijk werkzaamheden worden verricht. De watermeterputten worden schoongemaakt en zo nodig vervangen of bijgemaakt, om het waterpeil goed te kunnen meten en óók om goed in de gaten te houden waar de scheiding van de

zoetwaterbubbel en het zoutwater zich bevindt.

Nog meer werkzaamheden: geasfalteerde fietspaden gaan vervangen worden door stenen fietspaden. Asphalt loogt op den duur uit en dat betekent dat er reststoffen de duinen ingaan, waaronder het beruchte Pfas. Dat is voor een waterwingebied natuurlijk absoluut niet wenselijk.

Ten zuiden van Castricum komen vier tot vijf nieuwe strandkerven om zandinlaat en verstuiving toe te laten en op die manier het duin mee te laten groeien met de zeewaterspiegel. De verstuiving heeft als extra voordeel dat het door de kalk ook de verzuring door de stikstof enigszins neutraliseert.

Het PWN is zich zeer bewust van de overlast die ontstaat door zandverstuiving op fietspaden. Daarom hebben ze voor nu gekozen voor het gebied ten zuiden van Castricum omdat daar geen grote fietspaden lopen. Dat geeft hun de tijd om zich verder te buigen over hoe ze die overlast op de fietspaden tegen kunnen gaan.

Al met al vond ik het een heel interessante bijeenkomst en was ik onder de indruk van de voortvarendheid en kunde waarmee de problemen worden aangepakt!

GRAAFSCHAPPEN IN DE ACHTERHOEK

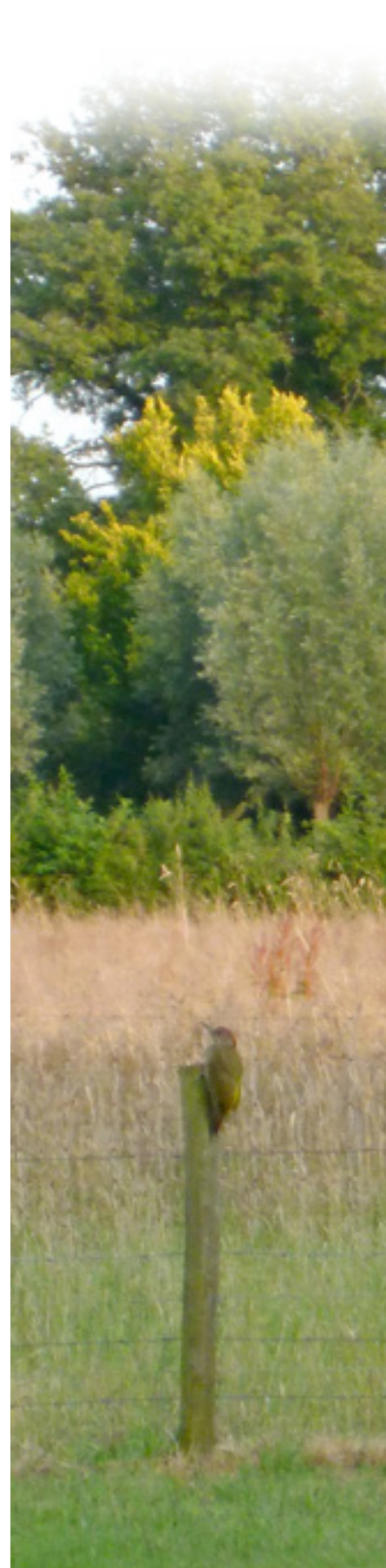

Ger Augustus

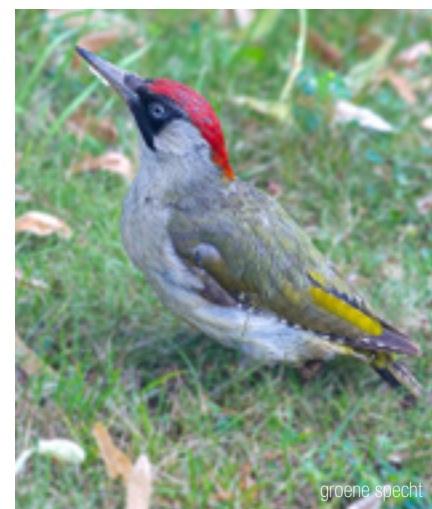
Vrije tijd en vakantie zijn onlosmakelijk verbonden met ons dagelijks leven. Als onderwijzer was ik gezegend met liefst vier vakantieperiodes. De zomervakantie sprong eruit met zelfs zes weken. In die zomertijd is er een massale vlucht van de mens naar andere oorden. Veel mensen gaan de komende weken op vakantie. Het is een periode waarin alles even anders is, je ziet bijvoorbeeld andere landschappen, maakt kennis met een andere cultuur en vergeet even waar je de voorgaande periode zo druk mee was. Ondanks het feit dat ik al acht jaar geen verbinding meer heb met het onderwijs stap ik nog steeds in de auto op zoek naar andere oorden in ons land. Deze zomer was dat richting oosten om in Gelderland terecht te komen. Zo'n 170 kilometer is ver genoeg van huis. De fietsen achterop. Het is de bedoeling in het vakantieoord zo min mogelijk gebruik te maken van de auto

Het vakantieverblijf heet De Kettel. Bij het eerste ochtendlicht na de donkere nacht worden we gewekt door de heggemus, die op korte afstand in de heg bij ons geopende slaapkamerraam aan de aubade begint. De herhalingen volgen elkaar wel een uur lang op. Gedurende ons verblijf zullen we er dagelijks van genieten. Niet dat je veel van de heggemus ziet. Hij hipt een beetje heen en weer in de heg, waarbij ik het gevoel heb die ie ongezien wil blijven.

De eerste morgen kijk ik uit over de weilandjes en valt mijn oog op een Groene specht midden in een weiland. Ik weet dat deze specht een miereneter is met een voorkeur voor de bosmier en kan me voorstellen dat de groene vogel aan het ontbijt is begonnen. Al zullen het in het weiland geen bosmieren zijn.

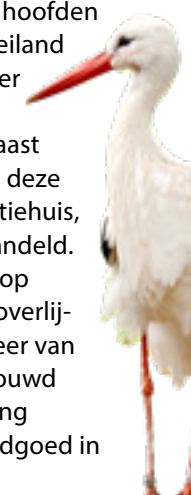

De toppers zijn evenwel twee steenuilen, de een ietsje groter dan de ander, waardoor de conclusie wordt bepaald dat het om een mannetje (kleiner) en een vrouwtje (groter) gaat. Ze zijn regelmatig bij daglicht te zien. Wat ze 's nachts doen is moeilijk te observeren als je geniet van een diepe slaap in dit rustige gebied.

De steenuil neemt een hekpaaltje als uitkijkpost. Soms heb ik de indruk dat hij me aankijkt als ik door het raam probeer te onderscheiden hoe de steenuil eruitziet. Ik zie de ogen en de 'wenkbrauwen'. Nu heb ik een eenvoudige camera, waarmee ik naar buiten moet om de uil op wat kortere afstand te fotograferen. Deze pogingen zijn gedoemd te mislukken, want de vogel vliegt naar een veiliger oord. Dat is een tak in de boom.

We weten dat in de Achterhoek veel ooievaars zijn. Symbolisch brengen zij de baby's rond, maar in werkelijkheid vliegen ze over onze hoofden om ergens op een weiland of niet gebruikte akker te landen op zoek naar iets eetbaars. Naast het bewonderen van deze vogels om het vakantiehuis, heb ik ook veel gewandeld. Kasteel Hackfort ligt op loopafstand. Na het overlijden van de laatste heer van Hackfort, die ongetrouwd was en geen opvolging kende, kwam het landgoed in

beheer bij Natuurmonumenten. Het landgoed bestaat uit een kasteel en 60 boerderijen. In de loop der tijd is bij de meeste boerderijen op kleine schaal akkerbouw en veeteelt uitgevoerd. Op de akkers trof je rogge en gerst aan. Dat kun je nog steeds zien en hier en daar zijn de 'graanbloemen' als korenbloem en klaproos niet weggepest. Verder tref ik akkers met aardappelen, snijmais, voederbieten aan. Niet alle 60 boerderijen zijn nog agrarisch actief. Hier en daar wordt ook wel wat grootschaliger gewerkt. In de hoekjes van weide- en akkerdelen ligt vaak een bosperceeltje. De randen van de wegen zijn rijk aan 'laanbomen'. Eik en linde springen eruit. Er zijn ook akkertjes waar niet op verbouwd wordt. Daar tref je dan nu een bloemrijk oppervlakte aan.

De wegen zijn niet te breed en moeten worden gedeeld door landbouwvoertuigen, auto's, fietsers en wandelaars. Het dichtbijgelegen Vorden is het kruispunt van twee lange afstand wandelpaden, het Pieterpad (noord-zuid) en het Trekvogelpad (west-oost). Trouwens, als je het Trekvogelpad in Bergen aan Zee begint en richting oosten loopt, kom je ooit vanzelf over landgoed Hackfort!

SLIJMZWAMMEN (MYXOMYCETEN)

Wim de Groot

Veel natuurliefhebbers zullen wel bekend zijn met begrippen als heksenboter, blotebilletjeszwam of zilveren boomkussen en zullen ze ook wel eens hebben gezien. Dit zijn voorbeelden van slijmzwammen met grote vruchtlichamen. De meeste slijmzwammen zijn echter gemiddeld 2mm hoog en worden vaak achteloos voorbijgelopen. Toch is het de moeite waard om je eens verder in deze groep organismen te verdiepen. Een goede loep is dan wel onontbeerlijk. Bij ons werd de interesse gewekt door een toevallige vondst december vorig jaar van een paar kleine pendelende gele bolletjes aan de zijkant van een rottende boomstam. In de maanden daarna zijn we er regelmatig op uitgetrokken om meer slijmzwammen te vinden. Dat kost wel enige moeite omdat ze zo klein zijn maar het heeft ons verbaasd hoeveel verschillende soorten je in de eigen omgeving kunt vinden. De grootste kans om slijmzwammen te vinden heb je bij het zoeken op rottend hout. Najaar en winter zijn de meest voor de hand liggende periodes maar zelfs in de zomer zijn ze te vinden. Overigens hebben wij ons zelf daar in de afgelopen zomer niet aan gewaagd.

Maar wat zijn slijmzwammen eigenlijk? Nou, in ieder geval een fotogene kleurrijke en vormenrijke groep organismen. In het verleden zijn ze wel tot de schimmels gerekend. Op zich geen vreemde gedachte want de vruchtlichamen lijken soms erg op hele kleine paddenstoeltjes.

Prachtsneeuwklakje (*Lepidodermata tigrinum*), geen mini-paddenstoeltjes maar vruchtlichamen van een slijmzwam

Tegenwoordig worden ze door taxonomen in een apart rijk geplaatst, de Amoebozoa. Overigens is hier nog steeds veel discussie over. Net als bij de schimmels begint het leven van een slijmzwam met een spore. Uit kiemende sporen ontwikkelen zich dan geen schimmeldraden zoals bij de paddenstoelen maar cellen die lijken op amoeben. Deze in hout en in de grond levende zeer kleine cellen groeien door celdeling en ze vormen op een gegeven moment een geheel dat men plasmodium noemt. Dit plasmodium is soms duidelijk te zien als een gekleurde slijmerige massa

Plasmodium, goed zichtbare dooraderde slijmerige massa op zaagvlak van een den

(vandaar de naam "slijmzwam") maar meestal is het zo dun en doorzichtig dat je het niet ziet. Het kan zich voortbewegen over het oppervlak en leeft bijvoorbeeld van schimmels en sporen (een spectaculair voorbeeld daarvan is te zien op YouTube, de link staat aan het einde van dit artikel). Op een gegeven moment verandert het van structuur en vormt het vruchtlichamen (sporocarpes). In dit stadium is het echter nog niet herkenbaar als een specifieke soort en ziet het er bijvoorbeeld uit als kleine al of niet gesteelde gekleurde bolletjes.

Onrijpe vruchtlichamen, hier opvallend wit gekleurd maar vaak ook geel of bruin

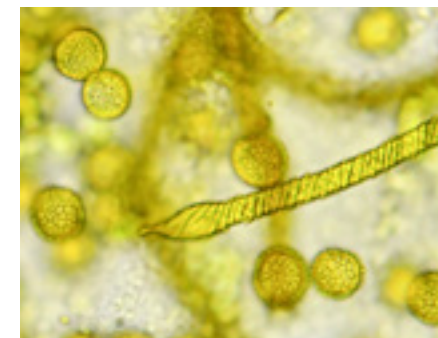
Deze veranderen dan vaak nog weer van kleur en blijven nog enige tijd glad en glanzend. De onrijpe sporocarpes worden vervolgens dof en verhard en er ontstaat een buitenwand van één of meerdere vliezige laagjes om de bolletjes, het zogenaamde peridium. Bij de meeste soorten ontwikkelt zich tussen de sporen ook een structuur (capillitium genoemd) ten behoeve van de stevigheid van het vruchtlichaam. Na verdere rijping en droging zijn de sporen dan geschikt om door de lucht te worden verspreid. En dan is de cirkel rond.

Een beperkt aantal slijmzwammen is zo kenmerkend dat je ze in het veld tot op soortnaam kunt determineren.

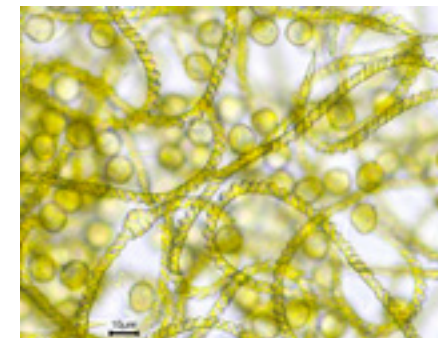

Groot langdraadwatje (*Hemitrichia calyculata*), goed herkenbaar als "krullenbol in ijscobeke" op dun steeltje"

Maar vaak zul je ze microscopisch moeten bekijken, temeer omdat vorm en kleur zelfs binnen één soort erg variabel kunnen zijn. Van belang zijn o.a. vorm, grootte en ornamentatie van de sporen, de structuur en de kleur van het capillitium of de structuur en het aantal laagjes waaruit de buitenwand is opgebouwd.

Gezellig draadwatje (*Trichia scabra*), met netwerkje op de ronde sporen

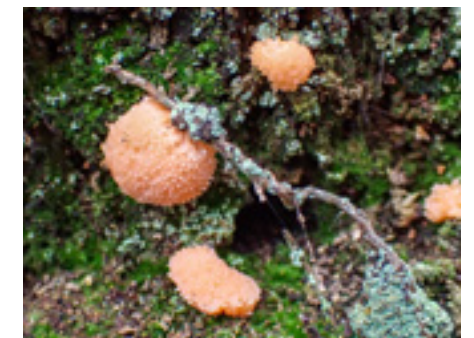
Fopdraadwatje (*Trichia varia*), typische vorm van de spiralen om de capillitiumdraden

Het is mogelijk om uitgerijpte slijmzwammen jarenlang te bewaren. Eén van de gebruikte methodes is het opplakken in lucifersdoosjes. Wij doen dat zelf niet en geven de voorkeur aan een "fotoherbarium". Je kunt de foto's van je vondsten uploaden naar de website van waarneming.nl waarna ze door een deskundige worden gevalideerd. Het is zelfs mogelijk om slijmzwammen zelf ter beoordeling op sturen naar de Nederlandse Mycologische Vereniging.

Hieronder volgen een aantal voorbeelden van slijmzwammen die we in afgelopen wintermaanden hebben gevonden

Troskalknetje (*Badhamia utricularis*), aan draden hangende sporocarpes op zaagvlak van een den

Rossig buiskussen (*Tubifera arachnoidea*), een kluitje steelloze tegen elkaar gedrukte sporocarpes

Roodstelig netwatje (*Arcyria ferruginea*), de buitenwand is hier al verdwenen zodat de sporen kunnen uitwaaien

Variabel kristalkopje (*Didymium squamulosum*), veelvuldig te vinden op dorre bladeren

Langstelig kroeskopje (*Comatricha nigra*), vruchtlichamen op een zeer dun steeltje

Lang netwatje (*Arcyria obvelata*), lange smalle sporocarpes

YouTube

Filmpje op YouTube van het plasmodium en de vorming van vruchtlichamen: https://www.youtube.com/watch?v=GY_uMH8Xpy0

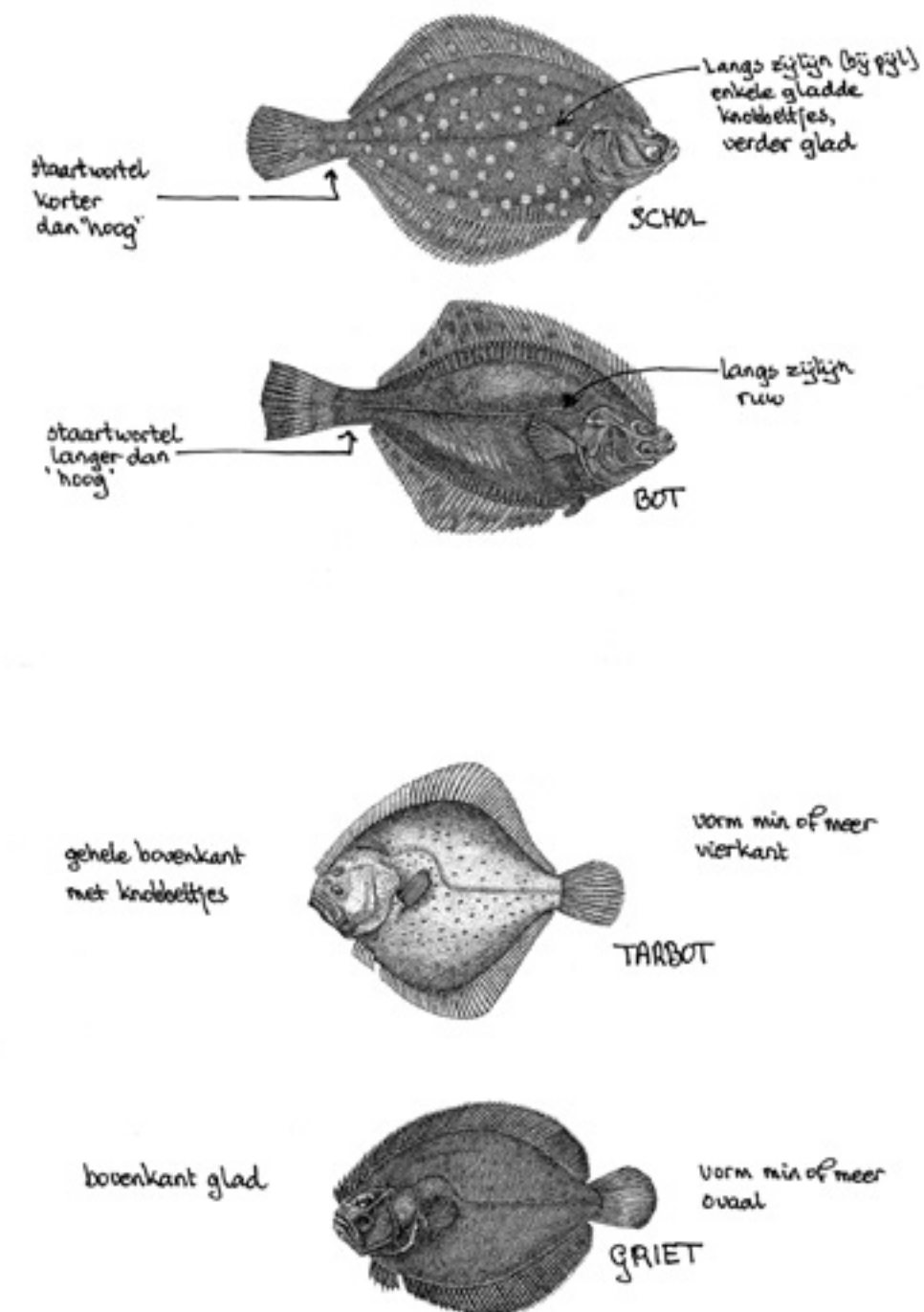

HERKENNEN (1)

Peter Boer

Er zijn talloze schimmel-, plant- en diersoorten die sprekend op elkaar lijken. En dus vaak opgezaald worden met een verkeerde soortnaam. In de komende nummers van Blad pikken we er steeds een paar van uit. Als je weet waar je op moet letten, is het simpel.

Deze keer de tarbot, de griet, de schol en de bot. Platvissen die voorkomen in de Noordzee. Tijdens het korren op het stand zitten vaak jonge exemplaren van deze platvissen in het net.

VLINDERDAG IVN-NKL EN PWN 2023

Henk Groenewegen en Irene Voorberg

Het gaat helaas niet goed met de vlinders in Nederland. De aantallen nemen steeds verder af. Al kom je soms ook voor verrassingen te staan, zoals de dagen na de zomerstorm Poly van 4 juli toen het op veel plekken wemelde van de gamma-uiltjes. Weliswaar een 'alledaagse' dagactieve nachtvlinder (zie de beschrijving van Ruud Costers in Blad 73), maar nu wel aanwezig in hele grote aantallen. Na de junidip zijn er gelukkig wel weer meer vlinders te zien. Toch laat de tuinvlindertelling van begin juli een daling van 15% zien ten opzichte van 2022. Reden temeer om deze prachtige diertjes, en ook andere insecten, tijdens de IVN-NKL publieksdag op 2 juli aandacht te geven.

Met onze jaarlijkse vlinderdag, gehouden bij het PWN-bezoekerscentrum de Schaapskooi in Bergen, gaat het gelukkig wel goed. Met een harde wind was het een wat onstuimige dag, maar er was desalniettemin veel belangstelling, vooral ook weer van ouders met kinderen. Naar schatting zijn er zo'n 300-350 bezoekers geweest. Behalve informatie over vlinders was er ook aandacht voor bijen, hommels, libellen, etc.

Naast de schaapskooi waren een tiental kraampjes opgezet en een groot activiteitendak voor het geval het zou gaan regenen. In de kraampjes was er informatie over en van IVN en de Vlinderstichting.

De Vlinderstichting had in de week voor de vlinderdag rupsen en poppen van het Grote koolwitje beschikbaar gesteld. In een kleine houten kooi met gaas zaten tijdens de vlinderdag meerdere vlinders die in de dagen daarvoor uit hun cocon waren gekropen, terwijl er ook eitjes, rupsen en nog niet-uitgekomen cocons te zien waren. Voor veel mensen een openbaring om al deze stadia bij elkaar te

zien. De vlinders werden aan het eind van de dag vrijgelaten en konden in de duinen op zoek naar nectar.

In andere kramen konden creatieve maaksels van vilt worden bewonderd en gekocht. Een hobby-imker vertelde over het houden bijen en het maken van honing. Veel van de hobby-imkers zijn vooral bezig met het belang van de bij in het grotere geheel van een gezonde natuur; het gaat hen niet primair om de honing.

Voor informatie om je tuin vriendelijker te maken voor insecten, vlinders, vogels en vleermuizen kon je terecht in een kraampje met creatief vormgegeven insectenhotelletjes, vleermuiskastjes en drinkschalen. In een tweetal aquaria waren ondermeer larven van libellen en kikkervisjes te bewonderen.

Populair waren de activiteiten die voor kinderen georganiseerd werden. Zo konden ze een papieren vlinder knippen en kleuren die met een vernuftige constructie kon fladderen. Kinderen konden, al dan niet met behulp van een

ouder, ook een vlinder figuurzagen en beschilderen of een insectenhotelletje maken. Veel kinderen vonden het ook prachtig om geschminkt te worden. Onder de beschutting van een grote boom werden de kleintjes voorgelezen over vlinders en Rupsje-nooit-genoege.

Voorleeshoekje

Diana Viltfantasie

Informatiekraam Vlinderstichting

Dirk en Lineke Barendregt

Creatie Marina Tromp

Gezellige drukte

Duinexcursie - vlinders en insecten

Nachtvlinders, waarvan ruim 2000 soorten in Nederland voorkomen, zijn veel minder bekend dan de dagvlinders die met iets meer dan 50 soorten in Nederland zijn vertegenwoordigd. Daarom is het zo leuk dat tijdens de vlinderdag ook nachtvlinders bekeken kunnen worden. Deze worden de avond en nacht vantevoren gelokt door een groot wit laken te verlichten achter de Schaapskooi. Het witte laken bevindt zich in een houten constructie, bekleed met zwarte doeken en deze ruimte wordt 's ochtends vroeg afgesloten zodat de gelokte vlinders blijven zitten en bekeken kunnen worden tijdens de 'nachtvlindershow'. Ondanks de winderige nacht, konden toch bijna 50 verschillende soorten micro- en macro-nachtvlinders worden geïdentificeerd. Aan het einde van de vlinderdag vlogen ook deze vlinders weer de vrije natuur in.

Kortzuiger

Buxusmot

pauwoog pijlstaart

rups hermelijnvlinder

Hoewel er in de duinen op deze dag niet veel vlinders aanwezig waren, was er tijdens de drie wandelexcursies genoeg te zien en te vertellen over insecten, planten en bomen. En het belang van bloemen en bomen voor het voortbestaan van insecten en omgekeerd; zij kunnen immers 'niet zonder elkaar'.

Ook de inwendige mens werd niet vergeten: bij de caravan van De Oude Keuken was een heerlijke pasta te bestellen en de aanwezige ijscokeur deed goede zaken.

De vlinderdag 2023 is een succes geworden op basis van de goede voorbereiding door en de samenwerking tussen de vrijwilligers van IVN Noord Kennemerland en de medewerkers van PWN. Tijdens de vlinderdag werden de IVN-vrijwilligers door de PWN-medewerkers ruim voorzien van koffie/thee en een broodje, waarvoor hartelijk dank. De schaapskooi is een mooie en goed bereikbare locatie voor een dergelijk evenement.

En zonder de vele enthousiaste IVN vrijwilligers zou het niet zo'n succesvolle vlinderdag zijn geweest, dus ook aan hen veel dank voor alle inzet!

ALLEDAGSE VLINDERS

– deel 7– **ATALANTA** (*Vanessa atalanta*)

(10 wetenswaardigheden over een alledaagse soort, welke daardoor met andere ogen bekeken kan worden)

Verzameld door Ruud Costers (ruudcosters27@gmail.com)

1. De vlinder is vernoemd naar Atalante, een prinses uit de Griekse mythologie. Zij, met haar diepzwarte haar, rode wangen en blauwe ogen, is beroemd om haar vlugheid en kracht.
2. De atalanta is een trekvlinder die in Zuid-Europa als vlinder overwintert en daar in de lente eitjes legt. Door de mildere winters slagen achterblijvers er steeds vaker in om op vorstvrije plekken de Hollandse winter te overleven. Omdat hij niet in winterslaap gaat vertoont hij zich al bij het eerste warme zonnetje, zoals op 1 maart 2023 tijdens de KNNV-woensdag-excursie nabij Bergen. De trekvlinders arriveren pas in mei.
3. Mijn fenologisch laatste waarneming in de Noordkop was op 12 november (2011, Alkmaar-Noord).
4. Op 29 augustus 2012 was er in Nederland over een breed front zuidwaartse trek van honderdduizenden atalanta's. Op gunstige dagen kun je op de Hondsbossche Zeewering van de terugtrek genieten. Zo passeerden daar op 21 en 24 augustus 2001 tijdens vier uur tellen 244 en 261 stuks naar het zuiden.
5. De gemiddelde duur van de stadia is voor ei 7, rups 23, pop 12 en vlinder 43 dagen. Het vrouwtje legt gemiddeld 100 eitjes.
6. Op de bovenkant van een brandnetelblad wordt een eitje solitair afgezet. Het groene eitje is dus niet eenvoudig te vinden.
7. De rupsen hebben gele stippen op de flanken maar zijn niet goed zichtbaar voor vijanden. Zij beperken zich tot het eten van brandnetels.
8. De vlinders voeden zich niet alleen met nectar maar zijn ook te vinden op bloedende bomen en zijn in het najaar verzot op rottend fruit. Op 30 september 2001 werden in de Betuwe per hectare 675 exemplaren op peer en 160 op appel gezien.
9. De mannetjes verdedigen in de middag en vooravond een territorium waarin de copulatie plaatsvindt.
10. Bij de vogels staan onder andere steenuil, bijeneter en grauwe vliegenvanger bekend als predatoren van atalanta-imago's met losse vleugels als getuigen.

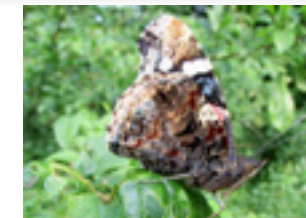
Paddenstoelendag 15 oktober 2023

Bij het uitkomen van dit nummer van Blad zijn we, samen met medewerkers van PWN, al weer druk bezig geweest met de organisatie van de jaarlijkse Paddenstoelendag. Deze dag vindt plaats op zondag 15 oktober 2023, eveneens bij het PWN-bezoekerscentrum de Schaapskooi aan de Zeeweg in Bergen NH. Houd de actuele mededelingen over deze publieksdag in de gaten via onze website <https://www.ivn.nl/afdeling/noord-kennemerland> of <https://www.facebook.com/IVNNoordKennemerland/>

Wil je ook meewerken aan onze publieksdagen, laat het dan weten aan Irene Voorberg (voorberg-govers@msn.com). We kunnen jullie hulp heel goed gebruiken. En wie weet heb je wel nieuwe ideeën om onze vlinder- en paddenstoelendagen net weer even een iets ander accent te geven! Welkom!

atalanta 26 mei 2019 Alkmaar-Daalmeer

atalanta 4 juni 2019 Alkmaar-Rekerhout

Foto's: Ruud Costers

VERWEVEN LEVEN

Henk Groenewegen

Het grootste deel van het leven, inclusief dat van de mens, speelt zich af in een uiterst dunne schil aan de buitenkant van onze planeet aarde. Zuurstof in de atmosfeer rondom de planeet is essentieel voor vrijwel alle vormen van leven. Enkele kilometers boven het aardoppervlak is echter al geen leven meer mogelijk. Wat we in het dagelijks leven om ons heen zien, bevindt zich op of vlak boven het aardoppervlak: planten en bomen, vogels, landdieren, insecten, etc. Wat direct of indirect voor al dat leven essentieel is, bevindt zich in een dunne laag onder het aardoppervlak, in de bodem. Zonder een gezonde bodem geen bomen en planten; zonder planten en bomen geen zuurstof, zonder zuurstof geen dieren, inclusief de mens. Omdat het leven in de bodem zo onzichtbaar is, realiseren we ons meestal onvoldoende hoe essentieel de bodem en het bodemleven zijn. Toch dringt de laatste tijd het besef door dat het verwaarlozen en uitputten van de bodem, en wat daarin allemaal leeft, hele grote gevolgen heeft voor de voedselproductie, de biodiversiteit en de levende natuur in het algemeen.

Een inkijkje in wat er allemaal leeft en groeit in een gezonde bodem staat centraal in de documentairefilm 'Onder het Maaiveld'. Veel van onze IVN- en KNNV-leden hebben deze documentaire begin dit jaar in de bioscoop gezien. De documentaire laat prachtig zien welke rijkdom aan leven er 'onder het maaiveld' aanwezig is en hoe dat onderdeel is van het grotere geheel van het leven. Sommige organismen komen zo nu en dan bovengronds, zoals de mol, regenwormen of pissebedden. Maar veel ondergronds leven is microscopisch klein: er wordt wel gezegd dat een theelepeltje aarde meer levende organismen bevat dan er mensen op aarde zijn.

Wat eveneens regelmatig bovengronds komt zijn de vruchtlichamen van de schimmels onder de grond:

de paddenstoelen. In 'Onder het Maaiveld' krijgen de schimmels veel aandacht. In time-lapse opnamen zien we de uitlopers (hyphen) groeien en hun weg vinden naar de wortels van planten en die met elkaar te verbinden in een 'woodwide web'. Een fascinerend fenomeen waarover nog lang niet alles bekend is.

Wie meer over schimmels en hun belangrijke rol in het ecosysteem wil weten, raad ik het boek 'Verweven Leven, de verborgen wereld van schimmels' van Merlin Sheldrake aan. De schrijver en onderzoeker laat zijn fascinatie spreken voor de wondere wereld van de schimmels, waaronder ook de gisten. Schimmels hebben een belangrijke rol gespeeld in het vormgeven van de aarde zoals wij die nu kennen. Terwijl daarvoor leven in

het water mogelijk was, betekende de symbiose tussen algen en schimmels, zo'n 600 miljoen jaar geleden, dat ook (planten)leven op het land mogelijk werd en de aarde een grote gedaanteverwisseling onderging. Maar nog steeds staan schimmels aan het fundament van het leven. Schimmeldraden (hyphen) gaan op verschillende manieren relaties aan met de wortels van planten, in de vorm van een mycorrhiza, een bijzondere symbiose. Daarbij speelt uitwisseling van water en essentiële voedingsstoffen uit de bodem door de schimmel enerzijds en koolstofverbindingen (suikers gemaakt via fotosynthese) door de plant anderzijds de basis vormt voor beider bestaan. Meldrake beschrijft met aanstekelijk enthousiasme deze bijzondere vormen van interactie in de bodem. Uiteraard gaat hij in op het bestaan van het 'woodwide web' en het belang daarvan voor een gezonde vegetatie. Soms krijgen schimmels in zijn beschrijvingen haast menselijke trekjes, bijvoorbeeld wanneer hij het heeft over de 'intimiteit' tussen schimmels en andere levensvormen zoals in de vorm van korstmossen (met algen) en de eerdergenoemde mycorrhiza.

De invloed van schimmels op het gedrag van dieren wordt beschreven aan de hand van de soort *Ophiocordiceps* die in tropische wouden voorkomt. In het kader van de eigen voortplanting neemt deze schimmel het gedrag van een bepaalde reuzemierensoort volledig over, de mier wordt een soort 'zombie'. Dit leidt uiteindelijk tot de

dood van de mier en de verspreiding van de sporen van de *Ophiocordiceps*.

De beïnvloeding van de menselijke geest door psychedelische stoffen uit paddenstoelen, paddo's, komt uiteraard ook aan de orde. Deze stoffen beïnvloeden via receptoren in onze hersenen op indringende wijze ons gedrag. Dat gaat echter (nog) niet zover als met de 'zombie mieren'.

Gisten, eencellige schimmels, maken ons leven een stuk aangenamer. Via het vergistingsproces van granen kunnen we brood bakken en bier brouwen. Mogelijk heeft de ontdekking van dit proces zo'n 9000 jaar geleden een belangrijke rol gespeeld bij de overgang van het jager-verzamelaarsbestaan van de mens naar het boerenbestaan.

'Verweven Leven' is een vlot geschreven boek voor 'leken', maar het is gebaseerd op een uitgebreide literatuur. En via de 'noten' kun je ook nog verder de diepte in gaan. Het biedt een fascinerende blik op het leven dat zich grotendeels aan onze waarneming onttrekt: het leven van de schimmels dat eigenlijk alle vormen van leven met elkaar verbindt. Merlin Sheldrake heeft dit op enthousiaste en overtuigende wijze weten te beschrijven.

IN DE BIBLIOTHEEK

Joke Pruis

Sinds dit voorjaar heb ik het beheer van de bibliotheek in Parnassia overgenomen van Hanneke Dam.

Ruim tien jaar heeft Hanneke dit met veel plezier gedaan. Helaas moest ze er vanwege haar gezondheid mee stoppen. Hanneke heeft met grote nauwkeurigheid de administratie bijgehouden en met veel enthousiasme, kennis en liefde voor natuurboeken nieuwe aanwinsten gekocht en in de collectie opgenomen. Haar toewijding bleek wel tijdens de overdracht van de werkwijze. Ze gaf aan het heel jammer te vinden om ermee te moeten stoppen. Het valt niet mee om, na het moeten opgeven van het gidsen van wandelingen in en om Heiloo, nu ook dit vrijwilligerswerk niet meer te kunnen doen.

En dan over de bibliotheek. In deze snelle tijd, waarin bijna alles is op te zoeken via internet, is het gewoon bladeren in een boek misschien juist wel een manier om wat beter te ontspannen. Ik vergelijk het maar even met het maken van een wandeling, zomaar al kletsend met een groep mensen (wat oppervlakkig) óf het maken van dezelfde wandeling, maar nu met volle aandacht voor de natuur. Zo is het ook met een boek dat je zorgvuldig uit hebt gezocht in de bibliotheek.

Je kunt boeken lenen als je lid bent van IVN en KNNV.

Maak even een afspraak via bibliotheek@ivn.nl dan zorg ik dat je er terecht kunt. We streven naar een vaste openingstijd, maar zover is het nog niet.

Voor mij is het nog even zoeken naar de tijd die ik erin kan steken, maar vanaf volgend jaar heb ik daarvoor wat meer tijd. Ik hou me alvast aanbevelen voor boekentips.

Hanneke, namens IVN en KNNV, bedankt voor je jarenlange inzet!

AGENDA

Actuele informatie m.b.t. de activiteiten van KNNV is altijd te vinden op de website:

<https://alkmaar-denhelder.knnv.nl> evenals in de nieuwsbrieven Bladluis en Knorhaan en de maandelijkse kalender die naar de KNNV-leden verstuurd worden.

Leden die deze digitale post niet ontvangen kunnen een mail sturen naar

ledenadministratie@regioalkmaar.knnv.nl

LEZEX

Lezingen: op woensdagen, aanvang 20.00 uur, in Wijkcentrum Overdie, Van Maerlantstraat 8 – 10, 1813 BH Alkmaar, 072-5402499.

Coördinatie:

Tineke Broersen: info@regioalkmaar.knnv.nl

Evert Maarschall: epmaarschall@gmail.com

Woensdag 27 september om 19.30 uur.

Lezing door Pieter van Breugel: "Wilde bijen."

In ons land komen naast de bekende honingbij, meer dan driehonderd soorten bijen voor. We noemen ze wilde bijen, omdat ze hier inheems zijn, dus "in het wild" voorkomen. De ruim twintig soorten hommels rekenen we ook tot onze wilde bijen. Zij vormen volken met vele dieren in één nest. De meeste inheemse bijen doen echter alles alleen en heten daarom solitaire bijen. Omdat ze ons niet steken en dus niet lastig zijn, zijn ze onbekend. Vele van deze soorten zijn gespecialiseerd op bepaalde planten en worden sterk bedreigd door de negatieve invloed van de mens op de flora. De diverse soorten zijn vaak genoemd naar hun uiterlijk of hun gedrag. Zo kunt u onder meer aantreffen: zandbijen, koekoeksbijen, metselbijen, maskerbijen, behangersbijen, wolbijen, bloedbijen en zijdebijen.

Peter van Breugel Grote wolbij

Pieter van Breugel Tuinbladsnijder

Pieter van Breugel uit Veghel houdt zich al jaren bezig met het bestuderen van deze dieren en het aanbieden van nestgelegenheden. Hij is auteur van enkele boeken over wilde bijen. Uit zijn eigen ervaring puttend en aan de hand van werkelijk unieke opnames, zal hij u een wonderlijke insectenwereld voortoveren, die u onmiddellijk zal verleiden om in uw eigen omgeving meer en beter te gaan kijken. Door zijn enthousiaste verhaal zult u geïnspireerd en rijker huiswaarts keren in het besef dat ook in uw directe omgeving juweeltjes van dieren een wonderlijk leven leiden. Laat u deze kans om unieke beelden te zien dus niet ontgaan.

**N.B. LET OP: AANVANG LEZING 19.30 uur.
(dit in verband met de grote afstand tot Veghel).**

Woensdag 25 oktober om 20.00 uur. Lezing door Johan Bos over de rijke natuur van Noord-Spanje.

De nieuwe voorzitter van de KNNV afd. Alkmaar-Den Helder zal ons vanavond meenemen van de kletsnatte Ebro Delta naar de kurkdroge steppen van Monegros. Vervolgens laat hij ons de rijkdom zien van zowel de voor-Pyreneëën als de hoge Pyreneëën.

De lezing begint bij de Ebro Delta, het op één na grootste wetland van Spanje, waar allerlei soorten reigers en sterns broeden, zowel in het natuurpark als in de rietvelden. De "rijstmoerassen" bieden aan al deze vogelsoorten genoeg mogelijkheden ten aanzien van hun voedselbehoefte. Een greep uit de soorten: koereiger, ralreiger, purperreiger, kwak en woudaapje. De vorkstaartplevier broedt eveneens in dit rijke gebied en we zien een aantal bijzondere meeuwensoorten. Na de Ebro Delta vertrekken we naar de steppen van Los Monegros. Hier ontmoeten we een aantal vogelsoorten die karakteristiek zijn voor de steppe: grote

trap, kleine trap, griel en veel leeuweriksoorten waaronder de kalenderleeuwerik. Gieren bevinden zich vooral in de voor-Pyreneëën. Spreker gaat in op de problematiek rond deze imposante vogels. Verder krijgen we fraaie beelden te zien van aasgier, hop, rotskruiper, alpenheggenmus, bijeneter en vele andere soorten vogels. Naast de vogels zullen ook vlinders, planten en imposante landschappen te bewonderen zijn.

Lammergier

Apollovlinder

Woensdag 29 november om 20.00 uur. Lezing door Joop de Wit over zijn tocht naar Santiago de Compostella.

Waarom gaat iemand wandelen op de Sint Jacobsroute in Noord-Spanje? Op deze vraag zijn vele antwoorden mogelijk. Ik hoop in mijn lezing mijn beweegredenen én belevenissen over te brengen. Deze route, die door mensen van verschillende generaties en nationaliteiten gelopen wordt, is een meer dan 1100 jaar oude route. Religieuze, spirituele en vele andere motieven liggen daaraan ten grondslag.

Voor iedereen die zo'n avontuur wil beleven, is dit een ideale langeafstandstocht vanwege onder andere de goed gemarkeerde paden en een dicht net van overnach-

tingsmogelijkheden. Je krijgt een beeld van Spanje dat helemaal niets van doen heeft met de stereotypen paella, stierengevechten, stranden en feesten. Deze route biedt daarentegen grandioze natuurervaringen: de bergwereld van de Pyreneeën, de eindeloze vlakten van het Castiliaanse hoogland, het groene Galicië tot en met de ruige kust van de Atlantische oceaan. De vele architectonische en culturele monumenten langs de route bieden een unieke blik op de Spaanse geschiedenis.

's Avonds een eenvoudige, warme maaltijd in een herberg met tien verschillende nationaliteiten, uren over een smal bergpadje lopen in regen en mist om dan aan de andere kant van de berg weer snel op te drogen in de warme voorjaarszon, het zijn unieke belevenissen. Bijna zeven weken lang ging het leven aan me voorbij met snelheid van ca. 5 km per uur, een unieke ervaring.

BIJNA ZEVEN WEKEN LANG GING
HET LEVEN AAN ME VOORBIJ
MET SNELHEID VAN CA. 5 KM
PER UUR, EEN UNIEKE ERVARING

Onderweg naar Santiago de Compostela

ACTIVITEITEN DEN HELDER

Coördinator Tineke Broersen info@regioalkmaar.knnv.nl

De lezingen vinden plaats in bezoekerscentrum "De Helderse Vallei". Adres: De Helderse Vallei 9-11, 1783 DA Den Helder. Aanvang 13:30 u., tenzij anders vermeld

Zaterdag 23 september

Lezing door Ger Molenaar: "Op stap binnen de grenzen van Nederland."

Ger Molenaar was jarenlang werkzaam als inspecteur bij de keuringsdienst van de bollenteelt en is thans partitimmuseumdirecteur. Zijn hele leven lang is hij een bevlogen natuurliefhebber.

In coronatijd waren we aan Nederland gebonden, verre reizen waren niet mogelijk en we waren aangewezen op ons eigen kikkerlandje. Over het algemeen was het lekker rustig overall, een goede reden om Nederland in al zijn facetten eens beter te ontdekken. In onze eigen omgeving zijn we ook gezegend met mooie natuurterreinen, maar Nederland biedt natuurlijk veel meer. Dus werd de tent uit het stof gehaald en ging ik er vele weekenden met mijn meissie op uit.

We trokken naar het Oldambt in Groningen met zijn Grauwe kieken en prachtige boerderijen, die mij als agrarisch museumdirecteur natuurlijk zeer aanspraken. Daar niet ver vandaan belandden we in de Onlanden en Zuidlaren met een grote rijkdom aan vogels, bevers en nog veel meer. Niet onvermeld mag blijven dat daar nog een zeer relaxt volkje woont. Verder zuidwaarts bezochten we meerdere natuurgebieden zoals de Weerribben, Dwingelderveld, Fochteloërveen, Diependal en de Drentse Aa. Na de verkenning van het noorden staken we door naar het zuiden en zonder al te lange reistijden kwamen we in Limburg terecht waar het met de vele leuke orchideeën, reptielen en vogels, goed vertoeven was. En waar je 's avonds onder het genot van een Maastrichts biertje tot de conclusie komt dat Nederland nog zo slecht niet is. Toen we dan ook nog op de terugweg door Brabant boomkijkers, Vliegende herten en inktviszwammen zagen, kwamen we tot de slotsom dat ons landje kan wedijveren met het buitenland.

Zaterdagmiddag 28 oktober

Lezing door Jeroen Onrust: "Rode regenwormen: sleutelspelers van ons boerenland."

In agrarische graslanden spelen regenwormen een belangrijke rol in de bodemvruchtbaarheid en in de voedselvoorziening van allerlei dieren waaronder de bedreigde weidevogels. In tegenstelling tot andere soorten van het

Jeroen Onrust (Emmen, 1989) is afgestudeerd als dierecoloog aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 2017 verdedigde hij met succes zijn proefschrift 'Earth, Worms & Birds' waarin hij keek naar de belangrijke rol van regenwormen voor zichtjagende weidevogels en de effecten van de landbouw daarop. Sinds 2020 werkt hij als postdoctoraal onderzoeker aan de RUG in het nieuwe centrum voor interdisciplinair onderzoek 'BirdEyes' in Leeuwarden waarin met een heel team aan onderzoekers het hele voedselweb van de Grutto in kaart wordt gebracht

boerenland, lijkt het met regenwormen niet slecht te gaan. De Nederlandse agrarische graslanden herbergen namelijk de hoogste dichtheden aan regenwormen van Europa. In deze lezing vertelt Jeroen over zijn onderzoek aan de Rijksuniversiteit Groningen waarin hij dieper in de wereld van regenwormen is gedoken om te begrijpen hoe het eigenlijk met ze gaat en hoe het graslandbeheer van melk-

veehouders de regenwormen in de grond en de toegang van weidevogels tot die wormen beïnvloedt. Hij laat zien dat door naar verschillende soorten regenwormen en hun gedrag te kijken regenwormen het wel degelijk moeilijk hebben in het huidige boerenland en dat dit gevolgen heeft voor het hele voedselweb en uiteindelijk dus ook voor de boer.

Zaterdag 25 november

Lezing door Wilbert Kerkhof: "Wat belandt er op het strand?"

Wilbert Kerkhof is, na enkele jaren als kok gewerkt te hebben, ruim 30 jaar actief geweest in het middelbaar onderwijs. Hier werkte hij vooral binnen het vak biologie. Tijdens deze hele periode deed hij ook als veldbioloog onderzoek naar insecten in vrijwel alle duinen van Noord-Holland, vooral sprinkhanen, krekels en lieveheersbeestjes hebben zijn belangstelling. De laatste twintig jaar is hij lid van de Strandwerkgroep van de KNNV, waarvan de laatste drie jaar als coördinator. Zijn verleden als kok biedt hem de mogelijkheid om zowel van sprinkhanen en krekels als van zeewier of oesters te genieten..

Wie bij Den Helder naar het strand gaat, ziet vanaf de dijk bij Nogal Wiedus afwisselend een rustige of een schuimbekkende zee. De lichte lijn van de Razende Bol en, in de verte, wat kruisjes van een windmolenpark geven een beetje houvast in het water. Wat er zich onder de zeespiegel staande houdt en weet te overleven, blijft voor veel mensen onduidelijk. Een deel van de zo verborgen levensvormen komt echter na stormachtig weer uiteindelijk op het strand terecht. Dit aanspoelsel geeft ons een kans wat te leren over die wereld onder water. Twintig jaar strandwerkgroep van de KNNV heeft ontmoetingen opgeleverd die uiteenlopen van wieren tot weekdieren, van helmkrabben naar hartegels, van vogels naar vissen, van meloenkwallen tot mosdiertjes en van plankton naar paalwormen. Tijdens de lezing probeer ik met (voor)beelden van de chaos op het strand een begrijpelijke spiegel van de zee te presenteren. Aan het einde van dit verhaal vol fossielen en exoten krijgen alle bezoekers een meer dan honderdduizend jaar oude herinnering.

Zeetulp.

Eikapsel grootoogrog.

Eikapsel kleinoogrog.

Zie www.vwg-alkmaar.nl/agenda voor het laatste nieuws.

STRANDWERKGROEP KNNV AFD. ALKMAAR-DEN HELDER

Tenzij anders vermeld: aanmelden bij Wilbert Kerkhof, 06-16642993, kerkhof01@hetnet.nl en verzamelen op het parkeerterrein aan de zuidkant van station Alkmaar-Noord. Deelnemers die mee willen rijden kunnen zich aanmelden bij W. Kerkhof.

Excursies Strandwerkgroep 17 september

Bergen aan Zee, 13.00-15.00 u. strandopgang Noord.

15 oktober

Zandvoort, 13.00-15.00, vertrek (zie website) uur station

25 november

Huisduinen 11.00-12.30, vertrek 10 uur, station Alkmaar Noord; aansluitend is de lezing "Wat belandt er op het strand." 13.30 in het Bezoekerscentrum de Helderse Vallei.

PADDENSTOELENWERKGROEP

Coördinator Martijn Oud

- Alle excursies vertrekken in principe om 10.30 uur, tenzij anders is vermeld, en eindigen om ongeveer 16.00 uur, afhankelijk van het enthousiasme en de hoeveelheid paddenstoelen. Als bij excursies 'OPBELEXCURSIE!' staat, wil dat zeggen dat deelnemers de excursieleider de avond voor de excursiedatum tussen 18.00 en 20.00 uur moeten bellen i.v.m. vervoer. Tel. 06-29299052.
- Onder slechte omstandigheden kan de excursieleider besluiten om de excursie niet te laten plaatsvinden of naar een ander gebied te verplaatsen.
- Svp telefonisch opgeven voor een excursie op de vrijdagavond voor de excursiedag tussen 18:00 en 20:00 (Mobiel 06-29299052)

Zaterdag 2 september. Excursie naar de Staatsbossen van Schoorl. Een uniek duingebied met de mooiste zwarte denbossen van Nederland. We gaan op zoek naar boletensoorten en allerlei parasolzwammen die vooral in deze tijd van het jaar tevoorschijn komen. Verzamelen om 10.30 u. op de parkeerplaats voor restaurant Duinvermaak aan het eind van de Breelaan te Bergen NH. Mobiel: 0629299052

Zaterdag 9 september. Vaarexcursie door het IJperveld, NEM excursie. Vertrek 10.30 u. vanaf het voormalige bezoekerscentrum van het IJperveld. Kanaaldijk 32A / 1121NX Landsmeer. We varen door het veenweidegebied om op drie verschillende eilandjes naar paddenstoelen te zoeken. Locaties; berkenbroekbos, veenmosrietland en voormalig boerenland. **Niet vergeten je op te geven** s.v.p. Mobiel: 0629299052

Zaterdag 16 september. Excursie naar Landgoed Elswout. Elswout is een bijzondere buitenplaats vanwege de fantastische mos heuvels en waterpartijen, stinsenflora en natuurlijk de bijzondere paddenstoelen. Verzamelen om 10.30 u. op de parkeerplaats naast het poortgebouw. Kom je met de auto? Let op want tegenwoordig is het betaald parkeren. Tarieven: €1,50 per uur, €6,50 per dag. **Niet vergeten je op te geven:** Mobiel: 0629299052.

Zaterdag 23 september. Excursie Nyenrode Breukelen. De afgelopen 2 jaar kwamen we telkens vlak na een lange droge periode naar dit fantastische park van "Nyenrode Business University", kroondomein No1 van de NMV. Hopelijk dat we het dit jaar beter zullen treffen. Verzamelen om 10.30 u. op de parkeerplaats van het kasteel (door het poortgebouw meteen linksaf). Mobiel: 0629299052

Zaterdag 30 september. Excursie naar het Heilooërbos. Vertrek 10.30 u. vanaf de Kattenberg, schuin tegenover het land-

huis Nijenburg aan de westkant van de Kennemerstraatweg. Parkeren in de berm van de Nijenburgerweg, (het weggetje ten noorden van het landhuis) of aan het eind van de Westerweg /begin Komlaan bij tuincentrum Meijer. Mobiel: 0629299052

Zaterdag 14 oktober. Excursie naar het Robbenoordbos. Een bijzonder bos met een zandbodem, afgewisseld met klei, waar elk jaar vele bijzondere paddenstoelen door ons worden aangetroffen, ook tijdens langere droge periodes gaan we hier altijd met veel enthousiasme naar toe. Verzamelen om circa 11.00 u. aan het eind van de Sluitgatweg bij de Radio-TV zendmast (deze is vanaf de A7 te zien) Voor de afsluitdijk rechts afslaan s.v.p. **Opbelexcursie:** Mobiel: 0629299052

Zaterdag 21 oktober Excursie naar de Staatsbossen van Schoorl. We gaan vandaag naar de omgeving van de Oude Baaknolweg. Er bevindt zich hier een restant van het korstmossenbos. Veel Gele ridderzwam, Witbruine ridderzwam en diverse (vezel)truffelsoorten waaronder de Geelrozevezeltruffel. Vertrek om 10.30 u. uur vanaf restaurant de Bokkensprong. **Opgeven** op de vrijdag voor de excursie Mobiel 0629299052)

Zaterdag 28 oktober. Excursie naar de graslandpaddenstoelen. We gaan eerst naar de Bierdijk (waddendijk), daarna naar een beroemde wasplattendijk. Opbelexcursie 0629299052. Verzamelen om 10.30 u. langs de N99 bij het Gulf tankstation Akkerweg/Parallelweg. Telefonisch **opgeven** op de vrijdag voor de excursie.

Zaterdag 4 november. Excursie naar de kustduinen ten zuiden van het Kennemerstrand. NEM-excursie. Kustduinen die bekend staan vanwege de nieuwe soorten. Verzamelen om 10.30 u. bij het roestige monument aan het IJmuiderslag met coördinaten 99.3/495.8. Hier mag in deze tijd van het jaar vrij worden geparkeerd. Telefonisch **opgeven** op de vrijdag voor de excursie tussen 18:00 en 20:00 Mobiel 0629299052

Zaterdag 11 november. Excursie Zwanenwater. NEM-excursie. Op zoek naar de paddenstoelen van de zeereep in het kader van de NEM. We lopen ook langs de oeverzones van het tweede meer en een duingrasland. Verzamelen om 10.30 u. aan de hoofdingang van het Zwanenwater aan de Zuid schinkeldijk te Callantssoog. Telefonisch **opgeven** op de vrijdagavond voor de excursie tussen 18:00 en 20:00 Mobiel 0629299052

Zaterdag 18 november. Excursie naar de Oude kleidijken van de Harger- en Pettemerpolder. We gaan op zoek naar graslandpaddenstoelen. Vorig jaar troffen we hier de zeldzame *Hygrocybe lacmus*. Vertrek om 11.00 u. vanaf restaurant de Bokkensprong. Telefonisch **opgeven** op de vrijdagavond voor de excursie tussen 18:00 en 20:00 Mobiel 0629299052

PLANTENWERKGROEP

Begin mei starten de excursies van de Plantenwerkgroep weer op de dinsdagavonden. Wil je een keer mee, meld je dan aan bij Pieter Korstanje: f2hheipie@hetnet.nl.

MOSSENWERKGROEP

In het winterhalfjaar is de Mossenwerkgroep actief. Regelmatig zijn er excursies. Deze worden een paar weken van tevoren aangekondigd op de website. Meer informatie bij Pieter Korstanje: f2hheipie@hetnet.nl.

MAANDELIJKSE IVN-WANDEL-EXCURSIES EN OVERIGE ACTIVITEITEN

Zie ook: <https://www.ivn.nl/afdeling/noord-kennemerland/maandelijkse-wandelingen#wandelingenmenu>

Eerste zondag van de maand

Wandeling Wimmenumerduinen ten noorden van Egmond aan den Hoef en Egmond aan Zee (januari t/m december): start om 10.30 uur aan het einde van het Nachtegalepad (bij het informatiebord van de PWN) in Egmond aan den Hoef. PWN-duinkaart nodig. Informatie en aanmelding per e-mail: wimmenu.nl@gmail.com.

Natuur- en cultuurwandeling Bergen aan Zee. Februari t/m april en september t/m november. Start om 14.00 uur bij het IVN Parnassia-gebouwtje in Bergen aan Zee. Info en aanmelden: **Hans Stapel** 06-83581423 of hans.stapel@quicknet.nl

Tweede zondag van de maand

Wandeling Schaapskooi Bergen, start om 10.15 bij de parkeerplaats Uilenvangerweg. Info: **Jos Bos** 06-15 06 52 49

Wandeling Alkmaar door de Egmonderhout (De Hoef) start om 10.00 uur bij ingang Honkpad. Info: **John Scheepe** 06-45744777.

Derde zondag van de maand

Wandeling Heilooërbos, start vanaf de Kattenberg aan de Kennemerstraatweg om 10.00 uur. info: **Melvin Gischler**, 06-1726 8056
Kornet/juttocht Bergen aan Zee (zomer: kornet trekken, winter: juttocht): start bij

IVN-natuurcentrum Parnassia om 10.00 uur.
Info: **Johan Eilering** 06-57880486.

Vierde zondag van de maand

Wandeling Alkmaar door de Rekerhout, start bij de kinderboerderij, Krielenzand 5, in de Rekerhout om 10.00 uur.

Info: **Paul Bannink** 06-14171864
peni.bannink@gmail.com

Laatste woensdag van de maand (april t/m augustus)

Avondwandeling Egmond-Binnen, De Westert en De Bleek, van 19.00 – 21.00 uur.
Info en aanmelden: **Greeth Heijne**, westertbleekwandeling@gmail.com.

Eerste woensdag van de maand (mei t/m augustus)

Natuur- en cultuurwandeling Bergen aan Zee - avondwandeling. Start om 19.30 uur bij IVN Parnassia-gebouwtje in Bergen aan Zee
Info en aanmelden: **Hans Stapel** 06-83581423 of hans.stapel@quicknet.nl

KNNV Werkgroepen	coördinatoren
Planten	Pieter Korstanje 072-5622278 f2hheipie@hetnet.nl
Mossen	Pieter Korstanje 072-5622278 f2hheipie@hetnet.nl
IJsvogel	Rutger Polder 06 23181433 1815jk232@hetnet.nl
Dinsdag	Jannie Nijman 06 12586146 j.nijman66@upcmail.nl
Woensdag	Marianne Knip 06-14597021 mknip@jxm.nl
Strand	Wilbert Kerkhof 06-16642993 kerkhof01@hetnet.nl
Paddenstoelen	Martijn Oud 06-29299052 mnaj.oud@ziggo.nl

IVN Werkgroepen	contactpersonen
Redactie Blad	Ger Augustus 06-40940692
Heemtuin Parnassia	Irene Voorberg 06-13399934
Website / ICT	Pieter de Groot webmaster@ivnnkl.nl Henk Volbeda ict@ivnnkl.nl
Strandwerkgroep	Johan Eilering 06-57880486
Natuurwerkgroep Dijk en Waard	Martin Kool dijkenwaard@ivnnkl.nl
Mussenwerk	Thea Scheepe 06-36201344
Natuurkoffer voor ouderen	Thea Scheepe 06-36201344
Wandelingen Westert en de Bleek	Cocky van Engen 072-5334948
Wandelingen Egmonderhout	John Scheepe 06-45744777
Wandelingen Heiloo	Melvin Gischler 06-1726 8056
Wandelingen Wimmenum	Ruud de Raadt 06-22236823
Wandelingen Rekerhout	Paul Bannink 06-14171864
Scholenwerkgroep	Floor van Splunder 072-5899713
Vleermuizenwerkgroep	Lineke Barendregt 072-5111660
Natuur/cultuurwandeling Bergen aan Zee	Hans Stapel 06-83581423
Werkgroep IVN APP routes	Piet Singer 06-51271382
Educatiewerkgroep	Joop Bons 06-51850188
Natuurgidsenopleiding	Marja Apeldoorn 06-30820225
Kruidentuin Rekerhout	Klaas Jan Koedijk 06-20245053
bibliotheek Parnassia	Joke Pruis, bibliotheek@ivnnkl.nl

VAN HARTE WELKOM BIJ IVNNKL

- Machteld Honig
- Maaïke Rietema-Wieringa
- Remi Bekker
- Janine Wilde
- Erik Bekkering
- Natalie Beukeveld
- Hanneke Bisselink
- Jeanet van Hylckama-Vlieg

Wij hopen dat u zich snel thuis zult voelen bij onze vereniging.

Het bestuur

KNNV VERWELKOMT

- Joop de Wit
- Mevr. C. de Wit-Walet
- Jet v.d. Velden

Johan Bos
Voorzitter

KNNV-IVN Dinsdag – en Woensdaggroep

De programma's zijn te vinden in de Bladluis, de kalender en op de website www.knnv.nl/alkmaar; hier zijn ook eventuele aanpassingen te zien. De agenda's bevinden zich onder het kopje 'werkgroepen' bij dinsdag- respectievelijk woensdaggroep. Coördinator Dinsdaggroep: Jannie Nijman, j.nijman66@upcmail.nl, tel. 06-12586146
Aanvang excursies 13.30 u., tenzij anders vermeld, einde ong. 16.30 u.

Coördinator Woensdaggroep: Marianne Knip mknip@jxm.nl tel. 06-14597021
Aanvang excursies: zie website.

Colofon

ISSN 2210-416X

Redactie

Ger Augustus

Marjolein Boersma

Wim de Groot

René Glas (beeldredacteur)

Keat Kho: vormgeving en productie

Printwerk: DrukwerkMax

Alkmaar-Den Helder

De KNNV afd. Alkmaar – Den Helder is een vereniging met meer dan 300 leden die zich met enthousiasme bezig houden met de natuur in al haar verschijningsvormen.

Ze richt zich al 100 jaar op natuuronderzoek, natuurbeleving en natuurbescherming.

De moederorganisatie KNNV is een landelijke vereniging met meer dan 50 afdelingen.

Bestuur KNNV:

Johan Bos (voorzitter), 06-54637766; voorzitter@regioalkmaar.knnv.nl

Jeanette den Herder (secretaris), tel. 06-13126318; secretaris@regioalkmaar.knnv.nl

Herman van Kampen (penningmeester), 06-37703693;

penningmeester@regioalkmaar.knnv.nl

Pieter Korstanje (veldbiologisch secretaris), 072-5622278; vbs@regioalkmaar.knnv.nl

Evert Maarschall (algemeen lid van het bestuur), 06-55321209,

epmaarschall@gmail.com

Ledenadministratie: Marjolein Boersma 06-51418651 Eikenlaan 21, 1861 GV, Bergen;

ledenadministratie@regioalkmaar.knnv.nl

Beëindiging van het lidmaatschap voor het komende jaar dient te geschieden vóór 1 november van het lopende jaar.

Website KNNV: <https://alkmaar-denhelder.knnv.nl>

Contributie 2023: € 34,00 (leden); € 13,00 (huisgenoten); € 19,00 (jeugdleden)

Bankrekening: NL55 INGB 0000 5194 35 t.n.v. KNNV afd. Alkmaar

Oprichtingsdatum: 19 april 1918; KvK: 37125280

Noord-Kennemerland

IVN Natuureducatie is een landelijke vereniging met 170 lokale afdelingen, ruim 25.000 vrijwilligers en een centrale professionele organisatie die de lokale afdelingen ondersteunt bij hun activiteiten. IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond en belangrijk natuur is.

IVN Noord-Kennemerland is een afdeling met meer dan 300 leden en zo'n 110 natuurgidsen. De afdeling organiseert natuurlessen voor scholen en voor ouderen (natuurkoffer), excursies (aan het strand, in de duinen, het achterland en stadsparken), wandelingen, exposities, thematische groencursussen en een natuurgidsenopleiding. Door deze laagdrempelige activiteiten maakt een groot aantal mensen kennis met de natuur en kunnen zij die natuur beleven.

Bestuur IVNNKL:

Henk Groenewegen (voorzitter) 06-23575780, voorzitter@ivnnkl.nl

Walter Swagemakers (secretaris) 06-23412447, secretaris@ivnnkl.nl

Heleen Dekhuijzen (penningmeester) penningmeester@ivnnkl.nl

Allet Geertman (algemeen lid) 06-44149244, allet.ivn@gmail.com

Arjen Geerling (algemeen lid), 072-5152823, aageerling@planet.nl

Website IVN Noord-Kennemerland: www.ivn.nl/nkl

Contributie: leden €25,- huisgenoten €12,50 donateurs €17,-

Rekening ING: NL29INGB 0001 6674 13 (IBAN)

t.n.v. IVN afdeling Noord-Kennemerland

Oprichtingsdatum: 17 mei 1968; KvK: 40635172

Blad verschijnt 4 maal per jaar en is een uitgave van
KNNV afdeling Alkmaar – Den Helder
en IVN Noord-Kennemerland
negen tiende jaargang, nummer 74
Indien onbestelbaar, gaarne retour aan:
Eikenlaan 21
1861 GV Bergen

